

บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

The School Administration Role according to the Good Governance of School Administrators
for Basic Education under Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 1 and
Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 2

อารีรัตน์ เกตุสุข¹ และ สมใจ สืบเสาะ²

Arreerat Katesuk¹ and Somjai Suebsor²

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์^{1,2}

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: arreerat.jane@gmail.com¹

Retrieved 21-08-2023; Revised 06-09-2023; Accepted 05-11-2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 329 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยตารางของเครจซีและมอร์แกน การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดโรงเรียน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 สถิติที่วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 ภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1

และเขต 2 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: บทบาทการบริหารสถานศึกษา, หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This article aimed to study (1) the level of school administration role according to the good governance of school administrators under Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 1 and 2, (2) the comparison of school administration role according to the good governance of school administrators under Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 1 and 2 classified by work experience and school size. The sample size determination was according to Krejcie and Morgan's tables. The 329 samples were administrators and teachers through simple random sampling. The research data were collected through questionnaires and analyzed with mean, standard deviation, F-test, one-way analysis of variance, and Least Significant Difference.

The research results were found as follows;

1. The level of school administration role according to the good governance of school administrators under Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 1 and 2 was at the high level.

2. The comparison of school administration role according to the good governance of school administrators under Prachuap Khiri Khan Primary Education Service Area Office 1 and 2 classified by work experience and school size as per the opinions of administrators and teachers had a significant difference at the statistical level of .05.

Keywords: School Administration Role, Good Governance, School Administrator

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้กฎระเบียบ แนวทางการปฏิบัติของสังคม และการบริหารจัดการบ้านเมือง ต้องมีการดำเนินงานปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย มีแนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาในการบริหารกิจการบ้านเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความสงบสุขของประชาชนอย่างมีเสถียรภาพความมั่นคงของเศรษฐกิจ และการเมืองรวมถึงปัญหาภาวะวิกฤต อันเกิดจากการทุจริตที่ระบาดออกไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ความไม่รับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม

คำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง จึงมีผลกระทบต่อระบบการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาและสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยเน้นให้ภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการประกัน และคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยภาครัฐมีการดำเนินการ บริหารจัดการให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ทำให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2551)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาในฐานะองค์การของรัฐ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งทำให้สามารถขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษา ที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ภายสถานศึกษา การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยผู้บริหารมีความสำคัญต่อบทบาทการบริหารสถานศึกษาให้สำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส เป็นแบบอย่างที่ดีอันจะส่งผลให้ได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีสมรรถภาพ หรือศักยภาพ ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ความสามารถในการบริหารจัดการและความรู้ ความเข้าใจแนวทางการบริหารงานและการจัดการศึกษา (ธีระ รุญเจริญ, 2550)

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งจากงานวิจัยที่หลากหลาย เช่น ทวีวัฒน์ อินทรประเสริฐ (2559) ได้ทำวิจัย พบว่าการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นธรรม ทำให้บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถตรวจสอบได้ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ธรรมาภิบาลเป็นกระบวนการที่ยอมรับของสังคมและมาตรฐานสากล ผู้บริหารต้องสร้างขึ้นด้วยคุณสมบัติประจำตัวและของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ได้อย่างเป็นระบบมีคุณภาพ เช่นเดียวกับ ปรัชญา เวสารัชช์ (2554) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ควบคุม กำกับดูแลการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เป็นไปตามความเรียบร้อย บรรลุจุดหมาย ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนปฏิบัติงานใกล้ชิดกับครูผู้สอนและนักเรียนมากที่สุด คุณภาพของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและผู้รับบริการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารและครูที่ทำงานในขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

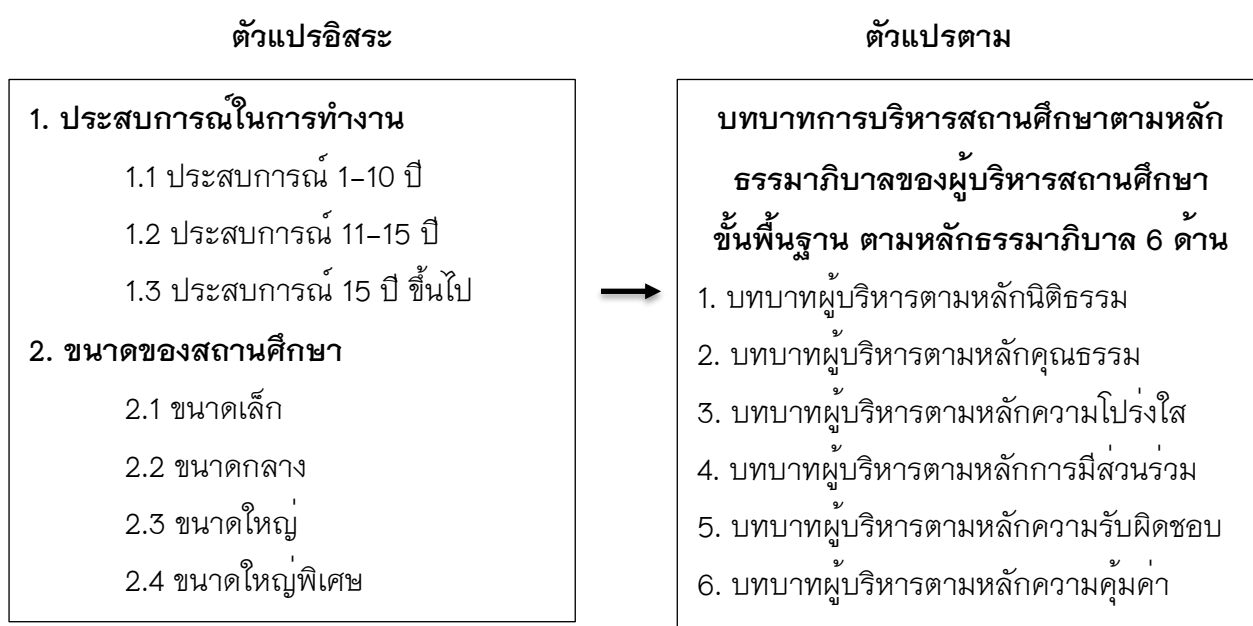
การบริหารการศึกษามีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคม หรือการพัฒนาประเทศนั้นต้องการคนที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม เนื่องจากสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โลกก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้จึงเป็นเครื่องมือจำเป็นที่ขาดไม่ได้ การบริหารการศึกษามีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย (พระมหาสุเทพ สุธาจาโร (บุญหยง), 2559)

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และสิบเอ็ดมาจนถึงฉบับที่ 10 อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหลือทั้งหมด ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปฏิบัติในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน รวมไปถึงทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในระยะเร่งด่วน รวมทั้งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (สมคิด มาวงศ์ ,2554)

หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญของผู้บริหารการศึกษา ควรถือปฏิบัติเพื่อใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้ก้าวหน้า ทั้งนี้ผู้บริหารการศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ก็จะสามารถหาข้อยุติที่ส่งผลดีกับทุกฝ่ายผลการผลักดันให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงาน ยึดการทำงานบนหลักนิติธรรม บริหารงานอย่างโปร่งใส บริหารงานให้มีทั้งประสิทธิภาพที่ดีและประสิทธิผลที่ดี ความรับผิดชอบกับการกระทำไม่ว่าจะดีหรือร้าย ไม่ปิดความรับผิดชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชา อีกสิ่งที่จะต้องภาวะผู้นำที่พึงประสงค์คือ จะต้องตั้งมั่นอยู่บนหลักคุณธรรมเสมอ ผู้บริหารการศึกษาที่ยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน ส่งผลพฤติกรรมกรรมการบริหารงานการศึกษาให้สามารถทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และได้ผลดี (พิศวัลย์ สุขอินทร์, 2560) สอดคล้องกับหลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการ ดังนี้ 1.หลักนิติธรรม 2.หลักคุณธรรม 3.หลักความโปร่งใส 4.หลักความมีส่วนร่วม 5.หลักความพร้อมรับผิด 6.หลักความคุ้มค่า (วิภาส ทองสุทธิ, 2551)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ตามแนวคิดการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมี 6 ด้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2,285 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ข้อมูลสารสนเทศและดัชนีทางการศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2565 ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 329 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามขนาดโรงเรียน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1967) ผ่าน การประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน แล้วนำมาหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) แล้วนำ แบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 นำ ข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์สถิติด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐาน ด้วยสถิติค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็น		ระดับ
	($\bar{X}$)	(S.D.)	
1. บทบาทผู้บริหารตามหลักนิติธรรม	3.97	0.89	มาก
2. บทบาทผู้บริหารตามหลักคุณธรรม	4.15	0.72	มาก
3. บทบาทผู้บริหารตามหลักความโปร่งใส	4.20	0.65	มาก
4. บทบาทผู้บริหารตามหลักการมีส่วนร่วม	4.26	0.57	มาก
5. บทบาทผู้บริหารตามหลักความรับผิดชอบ	4.11	0.79	มาก
6. บทบาทผู้บริหารตามหลักความคุ้มค่า	4.14	0.71	มาก
ภาพรวม	4.14	0.70	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ บทบาทผู้บริหารตามหลักการมีส่วนร่วม รองลงมา คือ บทบาทผู้บริหารตามหลักความโปร่งใส บทบาทผู้บริหารตามหลักคุณธรรม บทบาทผู้บริหารตามหลักความคุ้มค่า บทบาทผู้บริหารตามหลักความรับผิดชอบ และบทบาทผู้บริหารตามหลักนิติธรรม ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

การบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาล	ระดับ ประสบการณ์	$\bar{X}$	S.D.	ประสบการณ์ 1-10 ปี	ประสบการณ์ 11-15 ปี	ประสบการณ์ 15 ปี ขึ้นไป
บทบาทผู้บริหาร ตามหลักนิติธรรม	1 - 10 ปี	3.83	0.92	-	-0.67*	-0.59*
	11-15 ปี	4.51	0.50	0.67*	-	0.07
	15 ปี ขึ้นไป	4.43	0.61	0.59*	-0.07	-
บทบาทผู้บริหาร ตามหลักคุณธรรม	1 - 10 ปี	4.04	0.72	-	-0.48*	-0.51*
	11-15 ปี	4.50	0.52	0.48*	-	-0.03
	15 ปี ขึ้นไป	4.55	0.65	0.51*	0.03	-
บทบาทผู้บริหาร ตามหลักความ โปร่งใส	1 - 10 ปี	4.12	0.65	-	-0.39*	-0.38*
	11-15 ปี	4.60	0.47	0.40*	-	0.13
	15 ปี ขึ้นไป	4.46	0.54	0.27*	-0.13	-
บทบาทผู้บริหาร ตามหลักการมีส่วนร่วม	1 - 10 ปี	4.19	0.57	-	-0.40*	-0.27*
	11-15 ปี	4.60	0.47	0.40*	-	0.13
	15 ปี ขึ้นไป	4.46	0.54	0.27*	-0.13	-
บทบาทผู้บริหาร ตามหลักความ รับผิดชอบ	1 - 10 ปี	3.99	0.80	-	-0.57*	-0.57*
	11-15 ปี	4.57	0.51	0.57*	-	0.00
	15 ปี ขึ้นไป	4.56	0.59	0.57*	-0.00	-
บทบาทผู้บริหาร ตามหลักความคุ้มค่า	1 - 10 ปี	0.04	0.71	-	-0.50*	-0.44*
	11-15 ปี	4.54	0.54	0.50*	-	0.06
	15 ปี ขึ้นไป	4.48	0.62	0.44*	-0.06	-
สรุปภาพรวม	1 - 10 ปี	24.23	4.26	-	-3.04*	-2.78*

11-15 ปี	27.28	2.82	3.04*	–	0.25
15 ปี ขึ้นไป	27.02	3.38	2.78*	–0.25	–

ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวม พบว่า ระดับประสบการณ์ 1-10 ปีและประสบการณ์ 11-15 ปี ระดับประสบการณ์ 1-10 ปีและประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า บทบาทผู้บริหารตามหลักนิติธรรม บทบาทผู้บริหารตามหลักคุณธรรม บทบาทผู้บริหารตามหลักความโปร่งใส บทบาทผู้บริหารตามหลักการมีส่วนร่วม บทบาทผู้บริหารตามหลักความรับผิดชอบ และบทบาทผู้บริหารตามหลักความคุ้มค่า ระดับประสบการณ์ 1-10 ปี ประสบการณ์ 11-15 ปีและประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยรายคู่ บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 และเขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
บทบาทผู้บริหารตามหลักนิติธรรม	ขนาดเล็ก	4.58	0.43	–	0.06	0.00	1.49*
	ขนาดกลาง	4.52	0.58	–0.06	–	–0.05	1.43*
	ขนาดใหญ่	4.57	0.25	–0.00	0.05	–	1.48*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.09	0.61	–1.49*	–1.43*	–1.48*	–
บทบาทผู้บริหารตามหลักคุณธรรม	ขนาดเล็ก	4.67	0.38	–	0.18*	0.07	1.19*
	ขนาดกลาง	4.49	0.71	–0.18*	–	–0.11	1.00*
	ขนาดใหญ่	4.60	0.23	–0.07	0.11	–	1.11*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.48	0.42	–1.19*	–1.00*	–1.19*	–
บทบาทผู้บริหารตามความโปร่งใส	ขนาดเล็ก	4.65	0.39	–	0.12	0.09	1.00*
	ขนาดกลาง	4.52	0.65	–0.12	–	–0.02	0.88*
	ขนาดใหญ่	4.55	0.33	–0.09	0.02	–	0.90*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.64	0.39	–1.00*	–0.88*	–0.90*	–
บทบาทผู้บริหารตามหลักการมีส่วนร่วม	ขนาดเล็ก	4.62	0.37	–	0.10	–0.02	0.83*
	ขนาดกลาง	4.51	0.61	–0.10	–	–0.13	0.72*
	ขนาดใหญ่	4.65	0.24	0.02	0.13	–	0.86*

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ขนาดสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.78	0.33	-0.83*	-0.72*	-0.86	-
บทบาทผู้บริหารตามความรับผิดชอบ	ขนาดเล็ก	4.67	0.39	-	0.11	0.06	1.30*
	ขนาดกลาง	4.56	0.67	-0.11	-	-0.04	1.19*
	ขนาดใหญ่	4.61	0.25	-0.06	0.04	-	1.24*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.36	0.51	-1.30	-1.19*	-1.24*	-
บทบาทผู้บริหารตามความคุ้มค่า	ขนาดเล็ก	4.63	0.42	-	0.13	0.11	1.12*
	ขนาดกลาง	4.50	0.65	-0.13	-	-0.01	0.99*
	ขนาดใหญ่	4.51	0.31	-0.11	0.01	-	1.00*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	3.51	0.46	-1.12	-0.99*	-1.00*	-
สรุปภาพรวม	ขนาดเล็ก	27.85	2.10	-	0.72	0.33	6.96*
	ขนาดกลาง	27.13	3.68	-0.72	-	-0.38	6.23*
	ขนาดใหญ่	27.52	0.90	-0.33	0.38	-	6.62*
	ขนาดใหญ่พิเศษ	20.89	2.66	-6.96*	-6.23*	-6.62*	-

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า บทบาทผู้บริหารตามหลักนิติธรรม บทบาทผู้บริหารตามหลักคุณธรรม บทบาทผู้บริหารตามหลักความโปร่งใส บทบาทผู้บริหารตามหลักการมีส่วนร่วม บทบาทผู้บริหารตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคมและบทบาทผู้บริหารตามหลักความคุ้มค่า สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ตระหนักและเห็นความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ

โปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานสถานศึกษาของตนตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกันหลายด้าน เช่น ประสิทธิภาพในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา ที่ใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามบทบาทการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2552) ได้กำหนดความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่า เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศให้ประเทศดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้ยังช่วยป้องกันหรือแก้ไขภาวะวิกฤตและอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะสังคมประพฤติปฏิบัติตนอยู่บนความยุติธรรม ความโปร่งใสและความมีส่วนร่วม ล้วนเป็นลักษณะสำคัญของมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ตามที่ นายอัมพร พินะสา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2564. ออนไลน์.) เผยแพร่ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานในสังกัดดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยมุ่งมั่นบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ยึดถือผลประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ พัฒนาระบบป้องกันการทุจริตเชิงรุก เพื่อสร้างกลไกและกระบวนการป้องกันการทุจริตให้มีความเข้มแข็งและเท่าทันต่อสถานการณ์การทุจริต สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดระบบความโปร่งใสและพร้อมที่จะถูกตรวจสอบและรับผิดชอบในสิ่งที่ได้ดำเนินการ ไม่เพิกเฉยและพร้อมที่จะดำเนินการเพื่อยับยั้งการทุจริต อีกทั้งไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการใด ๆ อันอาจเล็งเห็นได้ว่ามีผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศ จึงทำให้บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนรมน ชันดี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

1. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

มากกว่าจะมีโอกาสได้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษามากกว่าผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์น้อย จึงทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูตอบทบทวนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานของไพฑูรย์ สุขพลานันท์ (2558 : 61) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ มีภาระหน้าที่งานที่ต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา การที่ขนาดสถานศึกษาต่างกัน จึงมีการบริหารงานแตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษมีจำนวนของผู้บริหารและครูมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก จำเป็นต้องใช้การกระจายอำนาจมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีผู้บริหารและครูไม่มากนัก จึงทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูตอบทบทวนการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานนั้นแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุเทพ สุภาจาโร (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการศึกษาวิจัย คือ การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษา หน่วยงานการศึกษามีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ภาพที่ 2 การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

จากภาพที่ 2 การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล สามารถอธิบายโดยสังเขป ดังนี้

1. หลักนิติธรรม คือ การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับและกติกาของสถานศึกษาให้ทันสมัยเที่ยงธรรมตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคลากรในสถานศึกษา ใช้อำนาจตามระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารงานด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติและใช้อำนาจในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

2. หลักคุณธรรม คือ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีการสร้างค่านิยมที่ดีงามให้บุคลากรในสถานศึกษาถือปฏิบัติ โดยมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความอดทน ชยัน หมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน

3. หลักความโปร่งใส คือ ปฏิบัติงานตามแผนงานและงบประมาณที่กำหนดไว้มีการประชุมชี้แจงในการทำกิจกรรม โครงการและการใช้จ่ายเงินของโรงเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนงานและงบประมาณที่กำหนดไว้ มีระบบการควบคุม กำกับ ดูแล ติดตามและตรวจสอบบัญชีการเงิน ทะเบียนพัสดุ ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบความถูกต้อง

4. หลักการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู และผู้ปกครอง ประชุม ชี้แจงให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครู และผู้ปกครอง ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์กรและประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนาสถานศึกษา

5. หลักความรับผิดชอบ คือ มีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่มุ่งมั่นโดยไม่ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ที่มีความใส่ใจกับปัญหาของสถานศึกษากระตือรือร้นในการแก้ปัญหา คำนึงถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รวมถึงการเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างกัน และยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของหน่วยงาน

6. หลักความคุ้มค่า คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปลุกฝังให้บุคลากรในสถานศึกษามีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า และสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญของการดูแล บำรุงรักษา และซ่อมแซมอาคารสถานที่ภายในสถานศึกษาให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุป

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อบรรลุเป้าหมายตามรูปแบบการพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การนำหลักธรรมาภิบาล ตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามาบูรณาการใช้ในการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ ด้านการบริหารฝ่ายวิชาการ, ด้านการบริหารฝ่ายงบประมาณ, ด้านการบริหารฝ่ายบุคคล และด้านการบริหารงานฝ่ายทั่วไป จะทำให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมด้านหลักนิติธรรมการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ และกติกาของสถานศึกษาให้มากขึ้น มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อมูลหมายถึงที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา ชุมชน และผู้ปกครองอยู่เสมอ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ โดยมีการติดตามผลการบริหารงานอย่างสม่ำเสมอ มีความใส่ใจกับปัญหาของสถานศึกษากระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นในสถานศึกษาจากบริหารสถานศึกษาทั้งผลดีและผลเสีย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 และเขต 2

เอกสารอ้างอิง

- ทวีวัฒน์ อินทรประเสริฐ (2559). การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการบริหารจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ขาวฟาง.
- นรมน ชันดี. (2561). การศึกษาบทบาทการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยองและตราด. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2554). หลักการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พระมหาสุเทพ สุกาจาโร (บุญหยง). (2559). การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พิศวัลย์ สุขอินทร์. (2560). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2566, จาก <https://piswan.wordpress.com/author/piswan/>.
- ไพฑูรย์ สุขพลานันท์. (2558). การศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิภาส ทองสุทธิ. (2551). การบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์อินทกษา.
- สมคิด มาวงค์. (2554). การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด. จันทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564). ประกาศเจตจำนงสุจริต มุ่งมั่นบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.). สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.obec.go.th/archives/406247>.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2551). แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). *คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี* ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : พี.เอ.ลิฟวิ่ง.

Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. NEW York: McGraw-Hill.